

Ministerie van Financiën

> Retouradres Postbus 20201 2500 EE Den Haag

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500EA 's-Gravenhage

Directie Financiële Markten

Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag
Postbus 20201
2500 EE Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Ons kenmerk

2015-0000012671

Uw brief (kenmerk)

2015Z17142

Datum 16 oktober 2015

Betreft Beantwoording Kamervragen over het afschrijven van fossiele reserves en het toezicht

Geachte voorzitter,

Bijgaand treft u de antwoorden op de vragen van de leden Nijboer en Jan Vos (beiden PvdA) over "fossiele reserves die mogelijk zullen worden afgeschreven" die zijn gesteld op 23 september jl.

Ik stuur u deze antwoorden mede namens de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu.

Hoogachtend,

de minister van Financiën,

J.R.V.A. Dijsselbloem

2015Z17142

Directie Financiële Markten

Vragen van de leden Nijboer en Jan Vos (beiden PvdA) aan de minister van Financiën en de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu over fossiele reserves die mogelijk zullen worden afgeschreven (ingezonden 23 september 2015)

Ons kenmerk
2015-0000012671

Vraag 1

Bent u op de hoogte van de berichtgeving over fossiele reserves die mogelijk zullen worden afgeschreven, ook wel omschreven als "stranded assets" in een "carbon bubble"?¹

Antwoord op vraag 1

Ja, ik ben op de hoogte van deze berichtgeving.

Vraag 2

Deelt u de mening dat een bindend klimaatakkoord in Parijs er toe zou kunnen leiden dat energie- en grondstofbedrijven ingrijpend afgewaardeerd zouden moeten worden? Zo nee, waarom niet? Zo ja, waarom wel?

Antwoord op vraag 2

Het is mijns inziens voorbarig om vooruit te lopen op de uitkomsten van en effecten op energie- en grondstofbedrijven van een eventueel klimaatakkoord in Parijs.

Vraag 3

Klopt het dat zakenbank Citigroup de af te schrijven reserves waardeert op 100.000 miljard dollar? Waarop baseert Citigroup dit zeer hoge bedrag?

Vraag 4

Klopt het dat dit gegeven moeilijk te rijmen is met de efficiënte markthypothese, waarin alle beschikbare informatie in de markt reeds is ingeprijsd in de beurskoers? Of ziet de "markt", oftewel de beleggers, dit helemaal verkeerd?

Antwoord op vragen 3 en 4

In het rapport 'Energy Darwinism II' stelt Citigroup dat sommige studies suggereren dat wereldwijd 33% van de oliereserves, 50% van het aardgas en ruim 80% van de kolenreserves in de grond zal moeten blijven om binnen de 2 graden opwarming te blijven. Op basis hiervan schat Citigroup dat de waarde van niet te verbranden reserves in de periode tot 2050 meer dan 100.000 miljard dollar zou kunnen bedragen.

Er is nog veel discussie over het concept 'carbon bubble' en de daarbij behorende risico's. Bovendien leven er verschillende verwachtingen over de rol van fossiele brandstoffen in de toekomst. Dit leidt ertoe dat onder beleggers verschillende ideeën bestaan over de wijze waarop klimaatrisico's ingeprijsd moeten worden.

¹ Het Financieele Dagblad, 19 september 2015, "Moeten we fossiele reserves beschouwen als stranded assets?"

Vraag 5

Klopt het dat de Bank of England, de Financial Stability Board en De Nederlandsche Bank (DNB) de mogelijke gevolgen van de *carbon bubble* onderzoeken? Bent u bereid om DNB een soortgelijk onderzoek uit te laten voeren?

Vraag 6

Kunt u de Kamer informeren over de uitkomsten van deze onderzoeken?

Antwoord op de vragen 5 en 6

De Bank of England (BoE) heeft recent een onderzoek uitgevoerd naar de gevolgen van klimaatverandering voor de Britse verzekeringssector. Dit onderzoek is op 29 september jl. gepubliceerd.² Uit het onderzoek komt naar voren dat de voornaamste risico's van klimaatverandering voor de verzekeringssector zijn: (i) fysieke schade als gevolg van klimaatverandering; (ii) transitierisico's door de versnelde afwaardering van carbonintensieve bezittingen en; (iii) aansprakelijkheidsrisico's van partijen die verantwoordelijk worden gehouden voor klimaatverandering.

Ook de Financial Stability Board (FSB) heeft het onderwerp op haar agenda gezet. Op 24 september jl. organiseerde de FSB op verzoek van de G20 een conferentie over klimaatverandering en financiële stabiliteit. De FSB zal de G20 informeren over mogelijke vervolgstappen die de FSB onderneemt.³ Mark Carney, de voorzitter van de FSB, heeft in dit kader geopperd dat meer en betere transparantie over klimaatrisico's door private partijen wenselijk is, zodat de markt de aard van de risico's beter kan inschatten. Op dit moment bestaan er meerdere klimaatstandaarden en verdere standaardisatie lijkt dan ook wenselijk. Tijdens de Algemene Financiële Beschouwingen (AFB) op 1 oktober jl. is toegezegd dat de Kamer t.z.t. geïnformeerd zal worden over de resultaten die uit het FSB proces komen.

De Kamer is eerder al geïnformeerd over de werkzaamheden die De Nederlandsche Bank (DNB) verricht op het terrein van klimaatrisico's en financiële stabiliteit.⁴ Tijdens de AFB van 1 oktober jl. is tevens toegezegd dat DNB verzocht zal worden om in het licht van een recente speech van Mark Carney⁵ en de plannen van de FSB, in brede zin te kijken naar de risico's van klimaatverandering voor de financiële sector. DNB streeft ernaar deze analyse begin volgend jaar gereed te hebben.

Vraag 7

Wat zouden mogelijke gevolgen kunnen zijn van de *carbon bubble* voor de jaarverslaggeving? Moet daarbij gedacht worden aan een uitbreiding van de risicoparagraaf in het jaarverslag, waarin de gevolgen van het klimaatbeleid worden ingeschat?

² Zie: <http://www.bankofengland.co.uk/prd/Documents/supervision/activities/pradefra0915.pdf>

³ Zie: <http://www.financialstabilityboard.org/2015/09/meeting-of-the-financial-stability-board-in-london-on-25-september/>

⁴ Zie: Kamerstukken II, 2014-15, 32013, nr. 2163 en Kamerstukken II, 2013-14, 32013, nr. 84.

⁵ 'Breaking the tragedy of the horizon – climate change and financial stability', speech gegeven op 29 september jl. bij Lloyd's Londen.

Antwoord op vraag 7

Op grond van artikel 2:391 BW moet een rechtspersoon in het jaarverslag een beschrijving geven van de voornaamste risico's en onzekerheden waarmee de rechtspersoon wordt geconfronteerd. De voorschriften over het jaarverslag in het BW zijn gebaseerd op Europese regelgeving over de jaarrekening. Deze regels zijn recent aangepast door de EU richtlijn jaarrekening (richtlijn 2013/34/EU, vgl. Kamerstukken 34 176). Deze richtlijn bevat geen wijzigingen in de regels over de risicoparagraaf in het jaarverslag. Wel zullen grote organisaties van openbaar belang (beursvennootschappen, banken en verzekeraars) met meer dan 500 werknemers op basis van de EU richtlijn over de bekendmaking van niet-financiële informatie (richtlijn 2014/95/EU) dienen te rapporteren over hun beleid ten aanzien van, onder andere, milieuaangelegenheden. Deze richtlijn dient uiterlijk 6 december 2016 in nationale regelgeving te zijn omgezet.

De Nederlandse *corporate governance code* voor beursvennootschappen heeft verschillende *best practice* bepalingen die zien op risicoverslaggeving. Op basis van *best practice* bepaling II.1.4 geeft het bestuur in het jaarverslag bijvoorbeeld een beschrijving van de voornaamste risico's gerelateerd aan de strategie van het bedrijf. Voor de volledigheid merk ik op dat de Monitoring Commissie Corporate Governance Code is begonnen met de actualisering van de Nederlandse *corporate governance code*.

De jaarverslaggevingregelgeving en *corporate governance code* stellen dus al voorschriften aan de rapportage van risico's en deze kunnen ook gerelateerd zijn aan het klimaat. Zoals hiervoor aangegeven is de voorzitter van de FSB voornemens een initiatief op te starten om te komen tot verdere standaardisatie van klimaatstandaarden, zodat de markt de aard van de risico's beter kan inschatten.

Vraag 8

Waarom vinden sommige aandeelhouders van Chevron dat een lagere winstverwachting door stranded assets zou moeten leiden tot een hogere dividenduitkering? Een lagere winst leidt toch juist tot lagere dividenduitkeringen?

Antwoord op vraag 8

De zaak Chevron is een goed voorbeeld van een situatie waarin investeerders op basis van de nu beschikbare analyses met elkaar van mening kunnen verschillen. Deze kleine groep aandeelhouders is klaarblijkelijk van mening dat Chevron zonder koerswijziging minder geld waard is. Chevron zou volgens deze aandeelhouders beter dividend kunnen uitkeren dan het huidige bedrijfsmodel continueren of uitbreiden.